

Sivil Toplumun AGİT-DKİHB yıllık raporlarına katkıları: AGİT Bölgesinde Nefret Suçları – olaylar ve tepkiler

Broşür

Giriş

AGİT katılımcı Devletler nefret suçlarıyla etkili olarak mücadele etmede sivil toplum örgütleri ve grupları (STK) ile çalışmaya önem verir.¹

AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu (DKİHB), Nefret Suçu Raporlama Web Sitesi'nde <http://hatecrime.osce.org>² STK'lardan sağlanan bilgilere de yer vermektedir. Bu web sitesi ile DKİHB'ın nefret suçları ile ilgili topladığı bilgilere daha fazla ve kolay erişim sağlanması amaçlanmaktadır. Web sitesi, yıl, ülke ve de ön yargı motivasyonuna göre istatistikî bilgilerin aranmasını ve karşılaştırılmasını sağlar. Ayrıca, bu web sitesi, bilgi, haber ve de DKİHB'ın nefret suçlarına yönelik çalışmaları ile ilgili bir platform oluşturur. STK'ların sağladığı nefret suçları ile ilgili bilgiler, katılımcı Devletler'in sunumlarını bir bağlam içine oturtmakta ve de nefret suçlarının zararlarını gözler önüne sermektedir. DKİHB, aynı zamanda STK'lar tarafından yürütülen izleme ve mağdurlara yardım sağlamada yenilikçi yaklaşımların altını çizmektedir.

Bu bülten, DKİHB'ın web sitesinde yayınlanması için, yıllık nefret suçu raporlarına dahil edilmek üzere STK'lardan ihtiyaç duyulan bilgileri açıklamayı ve nefret suçu üzerine DKİHB'ın çalışmaları hakkında bilgi sunmayı amaçlar.

Nefret suçu nedir?

AGİT katılımcı Devletleri, nefret suçunu bir ön yargı motivasyonu ile işlenen suç olarak tanımlamıştır.³ Bu tanıma karşılık için, suçun iki kriteri karşılaması gerekmektedir. İlki, eylemin ceza kanunlarına göre suç teşkil etmesidir. İkincisi, hareketin ön yargı motivasyonu ile yapılmış olmasıdır.

Genel olarak, ön yargı motivasyonları, ön yargılı görüşler ve de ırk, etnik köken, dil, din, milliyet, cinsel yönelim, cinsiyet, cinsel kimlik, engelilik ya da diğer temel özellikler gibi nitelikleri paylaşan belli bir gruba yönelik kalıplaşmış varsayımlar, hoşgörüsüzlük veya nefret olarak tanımlanabilir.

Nefret suçları tehdit, maddi hasar, saldırı, cinayet veya başka bir suç içerebilirler. Bunlar sadece belirli gruplardan bireyleri etkilemez. İnsan hakları savunucuları, toplum merkezleri veya ibadethaneler gibi aynı özellikleri paylaşan bir grup ile ilişkili kişi veya mülkler de nefret suçlarının hedefi olabilirler.

1 AGİT Bakanlar Konseyi, Karar No. 9/09, "Nefret Suçu ile Mücadele", Atina, 1-2 Aralık 2009, <http://www.osce.org/cio/40695>

2 Bu web sitesi *AGİT Bölgesi'nde Nefret Suçu: Olaylar ve Cevaplar* raporunun yerini alarak, DKİHB, kendisi tarafından toplanan nefret suçu bilgilerini, AGİT Bakanlar Konseyi Karar No 13/06 "Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılık ile Mücadele ve Karşılıklı Saygı ve Anlayışın Teşvik Edilmesi", Brüksel, 5 Aralık 2006; <http://www.osce.org/mc/23114> uyarınca, halka açık hale getirir.

3 Dip not 1'e bakınız.

Bir olayın ön yargı ile güdülenmiş olup olmadığını nasıl anlayabilirim?

Bir olayın ön yargı ile gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek amacıyla, *aşağıdaki ön yargı göstergeleri kullanılabilir:*

- *Suçun zamanı ve yeri*
Olay, dini bayram, anma ya da onur yürüyüşü gibi önemli bir olay sırasında veya yakınında mı gerçekleşti? Mağdur, belirli bir grup ile ilişkilendirilmiş bir alanın ya da yerin (örneğin, bir toplum merkezi, ya da bir cami, kilise ya da diğer ibadet yeri) yakınında mıydı?
- *Mağdur / Tanık Algısı*
Mağdur veya tanıklar olayın ön yargı ile güdülendiğini mi düşünüyorlar?
- *Yorumlar, Yazılı İfadeler, El Kol Hareketleri ve Duvar Yazıları*
Şüpheli, kurbanın arka planı ile ilgili yorum veya el kol hareketi yaptı mı, yazılı ifadelerde bulundu mu? Olay yerinde, çizimler, işaretler, semboller, ya da duvar yazıları bulunmakta mıydı? Eğer hedef bir mülk ise, tarihsel anıt, ya da bir mezarlık gibi, dini ya da kültürel önemi olan bir yer mi?
- *İrksal, Etnik, Cinsel Kimlik ve Kültürel Farklılıklar*
Şüpheli/ler ve mağdur/lar arasında ırksal, dinsel, etnik / ulusal köken veya cinsel yönelim açısından farklılıklar var mı? Mağdurun grubu ve şüphelinin grubu arasında geçmişten gelen bir husumet var mı? Mağdur, olayın ceryan ettiği yerde, başka bir gruba kıyasla, ezici olarak sayıca azınlıkta bulunan bir grubun üyesi mi? Mağdur, olayın ceryan ettiği sıralarda, kendi grubunu teşvik eden faaliyetler ile mi meşguldü?
- *Organize Nefret Grupları*
Olay yerinde bulunan nesnelere, suçun, paramiliter ya da aşırı milliyetçi örgütlerin işi olduğunu göstermekte midir? Böyle bir grubun o mahallede aktif olduğunu gösteren delil (poster, duvar yazısı ya da bildiri) var mı? Bir çok olayda, nefret suçlarının, herhangi bir organize gruba bağlı olmayan ya da suç geçmişi olmayan bireyler tarafından işlendiğini vurgulamak önemlidir.
- *Önceki Ön Yargı Suçları / Olayları*
Aynı bölgede daha önceden benzer olaylar oldu mu? Mağdurlar kimlerdi? Mağdur, hedef alınan grupla olan ilişkisi ya da mensubiyeti yüzünden, taciz içeren mektuba, telefon görüşmesine ya da sözlü tacize maruz kaldı mı?
- *Mülkiyete karşı saldırı durumlarında, belirli bir yapının ya da yerin ayrımcılıkla karşılaşan gruplar için önemi önemli bir gösterge olabilir. Hedef alınan mülk, belirli bir grup için dini veya sembolik öneme sahip, ya da okul, sosyal klüp veya dükkan gibi toplumsal yaşamın bir merkezi olabilir.*

İlgili diğer güdüler varsa hadise, hâlâ bir nefret olayı mıdır?

Evet. Bunlar bazen 'karışık güdü' olayları olarak adlandırılır. Birçok durumda, ön yargı yüzünden hedef alınmış bireylerden saldırı esnasında para ya da cep telefonu gibi değerli eşyalar da çalınmıştır. Ön yargı göstergeleri varsa o zaman bu olayların da nefret olayları olarak kaydedilip, DKİHB'a sunulması gerekmektedir.

Bir olayın rapora dahil edilmesi için DKİHB'ın hangi bilgilere ihtiyacı vardır?

Aşağıdaki liste, genel olarak, DKİHB'ın bilgileri analiz ederken dikkate aldığı alanları göstermektedir:

- *Tarih, Saat ve Olay Yeri*

- *Bilgi Kaynağı*

En iyi kaynaklar mağdurlar ve tanıklar ile görüşmelerdir. Medya da nefret olayları hakkında bilgi kaynağı olarak yararlı olabilir. Bununla birlikte, kaynağın güvenilirliğini değerlendirmek ve bilgileri mümkün olduğu kadar diğer kaynaklar ile karşılaştırarak kontrol etmek önemlidir.

- *Suç tipi*

Ne tür bir suç işlendi? Başka suç türleri de rapora eklenebileceği gibi, DKİHB genelde aşağıdaki suç türleri üzerinden raporlama yapmaktadır:

- **İnsanlara karşı şiddetli saldırı – Cinayet, fiziksel siddet, cinsel saldırı, zorla alkoyma, hırsızlık, açıkça insanları hedef alan bombalama/kundakçılık saldırısı**
- **Tehdit/Taciz – Tehdit ve tehditkâr davranış, taciz ve taciz edici davranış**
- **Mala yönelik saldırı – kundaklama saldırısı, mülke zarar verme, ev soygunu, hırsızlık, vandalizm, bilgisayar korsanlığı**

- *Önyargı saiki*

DKİHB aşağıdaki nefret suçu biçimlerini ele almaktadır:

- **İrkçi ve yabancı düşmanı nefret suçu**
- **Romanlara yönelik nefret suçu**
- **Antisemitik nefret suçu**
- **Müslümanlara yönelik nefret suçu**
- **Hristiyanlara yönelik nefret suçu**
- **Din veya inanca dayalı diğer nefret suçları**
- **Toplumsal cinsiyete dayalı nefret suçu**
- **LGBTİ bireylere yönelik nefret suçu**
- **Engellilere yönelik nefret suçu**

Bilgi toplarken, ön yargı motivasyonlu suç içeren davranışların temelini oluşturan bütün olası özellikleri raporlamak ve de *çoklu ön yargı* durumunun olasılığının farkında olmak son derece önemlidir.

- *Fail(ler)*

Zanlılar hakkında bilgi (yaş, etnik köken ve mağdurla olan ilişki), olayın bir nefret suçu olup olmadığını belirlemede önemli gösterge olabilir.

- *Ön Yargı Göstergeleri ile Olayın Kısa Açıklaması*

Lütfen olayın neden ön yargı motivasyonu ile gerçekleştiğini açıklayınız. Ön yargı göstergeleri nefret suçlarını tanımlamak için kullanılabilirler. Kısaca ön yargı göstergelerini kullanarak olayı açıklayınız.

- *Olayın emniyet birimlerine bildirilmesi ile ilgili bilgi*

- *Yerel Yönetimlerin Yanıtı*

Bu, kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamaları, basın bültenleri veya hedef alınan topluluğun temsilcileri ile olan toplantıları içerebilir.

– *Mağdur(lar)a ve Topluluğa Etkisi*

Mağdurun, hükümet ve sivil toplum kuruluşları tarafından verilen yanıt ve ilgili muamele üzerine görüşünü içerir. Yerel topluluğun tepkisini (örneğin, basın açıklaması), hedef alınan topluluğun algısını (örneğin, güvenlik korkusu) ve (eğer varsa) güvenlik durumu üzerindeki etkisini de içerir.

– *Kurbanların cinsel kimlikleri*

DKİHB STK'lardan gelen hangi bilgilerin kullanılacağına nasıl karar veriyor?

DKİHB sunulan STK raporlarını inceler ve alakalı vakaları, 'olay' olarak yayımlar. Bunun nedeni STK raporlarındaki eylemlerin geniş bir yelpaze kapsamında olmasıdır ve DKİHB'nin, STK'lar tarafından sunulan bütün olayların suç olarak kaydedilmesi için gerekli eşige ulaştığını doğrulama durumu bulunmamaktadır. Sonuç olarak, STK'ların raporladığı olaylar, resmi kayıtlardaki nefret suçları ile karşılaştırılabilir değildirler. STK ve resmi rakamların arasındaki farkı açıklayan başka bir çok neden vardır. Örneğin, bazı olaylar resmi makamlara değil, sadece STK'lara bildirilmektedir ya da bu iki birim farklı izleme tanımları kullanabilmektedirler.

DKİHB'nin yıllık nefret suçu raporlarına dahil olabilmek için, STK'ların sunduğu bilgi, ön yargı motivasyonlarıyla işlenmiş suç olayları ile ilgili ve de alakalı süre içinde gerçekleşmiş olmalıdır.

DKİHB, nefret söylemi ya da ayrımcılık gibi diğer hoşgörüsüzlük şekilleri ve ifadeler hakkında bilgi toplamakta mıdır?

Bazı nefret söylemleri ya da ayrımcılık içeren davranışlar, ulusal hukuka göre suç olabilir. Irkçı akımları ve nefreti teşvik etme, bir politikacının ırkçılık içeren konuşması veya dini gerekçelerle hizmetlere erişimin kısıtlanması bazı ülkelerin kanunlarında suç teşkil edecek eylemlere örneklerdir. AGİT bölgesinde bu hareketlerin suç oluşturduğu konusunda fikir birliği olmamasından ötürü DKİHB, bu örneklerdeki gibi ayrımcılık veya nefret söylemi içeren olaylarla ilgili bilgi yayınlamamaktadır.

STK'lar nefret suçu olayları ile ilgili bilgileri DKİHB'a nasıl iletebilirler?

2024 yılında işlenen nefret suçlarının ve nefret olaylarının yanı sıra nefret suçlarıyla mücadele alanında sivil toplum gruplarının faaliyetleri hakkındaki bilgiler **30 Nisan 2025** tarihine kadar hatecrimereport@odhr.pl adresine aşağıdaki e-posta konu başlığı ile gönderilebilir:

"NSR 2024 [SİVİL TOPLUM KURULUŞUNUN İSMİ]"

Ayrıca, DKİHB, STK'lar tarafından yayınlanan ilgili raporları da kabul edebilir. Lütfen, veri toplama yöntemlerini açıklayan not ile beraber, kısa bir açıklama ile raporun İnternet adresini gönderiniz.

Veriler nasıl kullanılacaktır?

DKİHB'in kriterlerini karşılayan olaylara ilişkin veriler ile AGİT katılımcı Devletleri ve Hükümetlerarası Kuruluşlar tarafından sunulan veriler, **DKİHB'in Nefret Suçları Raporlama Web Sitesi olan <http://hatecrime.osce.org>** adresinde yayınlanacaktır. Veriler yayınlanmadan önce katkı sunan herkese yayınlanacak olayları gözden geçirmeleri talebiyle bir eposta gönderilecektir. İstişare süreci Eylül ve Ekim 2025'de gerçekleşecektir. Her sene, bir önceki yıla ait veriler, Uluslararası Hoşgörü Günü'nde (16 Kasım) yayınlanacaktır.

Ek belgeler için, lütfen AGİT'in Hoşgörü ve Ayrımcılığı Önleme Bilgi Sistemi TANDIS'i (*Tolerance and Non-Discrimination Information System*) <http://tandis.odhr.pl> ziyaret ediniz.